

ред. Юліане Бестерс-Дільгер. – К. : Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 363 с.

11. Хмелько В. Лінгво-етнічна структура України: регіональні особливості й тенденції змін за роки незалежності / В. Хмелько // Наук. записки НаУКМА. – К., 2004. – Т.32 : Соціологічні науки. – С.3-15.
12. Шевельов Ю. Двомовність і вульгаризми (Дисиміляція плинних в українській літературній мові) / Ю.Шевельов // Видатний філолог сучасності (наукові виклади на честь 85-ліття Ю.Шевельова). – Х., 1996.

В статье рассматривается сложное социолингвистическое явление, которое получило собирательное название суржика и проявляется в смешанной украинско-русской речи, в которой разрушается общенародная основа украинского языка, следовательно, создается благоприятная почва для ассимиляционного процесса. Проанализировано социально-психологическую причину распространения суржика – комплекс малороссийства (по Е.Маланюку).

Ключевые слова: языковая ситуация, суржик, литературный украинский язык, коммуникативная мощь языка, Евгений Маланюк, комплекс малороссийства.

The article considers the complex sociolinguistic phenomenon, which has received the collective name of the «surzhyk» and is manifested in the mixed Ukrainian-Russian speech, which destroyed a nationwide basis of the Ukrainian language, therefore, creates favorable ground for the assimilation process. Were analyzed the socio-psychological reason «surzhyk» propagation, namely complex complex Malorossiya (by J.Malanuk).

Keywords: language situation, «surzhyk», literary Ukrainian language, the communicative power of language, Evgen Malanyuk, the complex Malorossiya.

УДК [316.276:159.922(=161.2)]:81'242

*Рак О. Ю.,
Гнатюк С. С.*

КОГНІТИВНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ МОВНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ (ІНТРОФОРМАЦІЙНИМИ МЕТОДАМИ)

*«Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається»
(Народне прислів'я)*

У статті розглянуто питання та проблеми мови у психології свідомості суспільства, а також показано когнітивно-психологічний механізм розвитку мовної національної свідомості методами інтроформації.

Запропоновано важливі складові української державної мови у національній ідентифікації громадянина, що допоможуть змінити свідомість суспільства.

Автором зображено схему як альтернативу програмної корекції суспільства у розвитку мовної національної свідомості інтроформаційним впливом як явище українізації.

Ключові слова: когнітивно-психологічний механізм розвитку, мова, мовна національна свідомість, інтроформаційний метод, самоідентифікація, терм-історичне бачення, соціальна профілактика, соціальна реабілітація.

Постановка проблеми дослідження. Мислення людини нерозривно пов'язане з мовою, яка є знаряддям формування і способом існування думки. У слові закріплюється нагромаджений пізнавальний досвід, який людина використовує в процесі необхідності. Узагальнюючи в слові свої знання про предмети та явища дійсності, людина виходить за межі того, що дано їй безпосередньо у відчуттях і сприйняттях, значно розширює свої пізнавальні можливості, удосконалює мислення.

Мовне питання – це є визначена самоідентифікація особистості та державної належності. Українська національна мова створює літературно-мистецький колорит барв словесності у державній самоідентифікації кожного громадянина. Недоцільно дві державні мови в країні, оскільки одна іншу витісняє і таким чином зумовлюється конфлікт на рівні політики, соціальному побуті, культурі, історії тощо, а це викличе громадянську невдоволеність і повстання, що на сьогодні ми бачимо – це присутність війни. Мова дає розвиток історії, літературі, культурі, мистецтві, побуті, практично усьому, що стосується національної ідентифікації. Завдяки мові ми можемо одностайно співпереживати, мислити та творити. Повага до кожної мови повинна бути присутньою у кожній державі, але любити свою землю та українське слово – це народжується з нами. Мова державна як мова національна повинна мати літературне збагачення та когнітивно-психологічний механізм розвитку терм-історичного бачення. Ідентифікацією людини, народу, держави є мова, яка об'єднує у спільну думку, мету і національну спільноту. Тому хибна є думка про те, що двомовність дасть волю і зумовить легкий спосіб життя, навпаки – створить дискомфорт одному із сторін, оскільки одна з мов буде принижена і йтиме на національно-літературне знищення.

Як писав Іван Огієнко «мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, сутність нашої свідомості», «мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма національного організування» [1]. Письменник Олесь Гончар говорив, що «Мова вдосконалює серце і розум народу, розвиває їх» [10]. Чому ж мова може заважати жити? Невже це питання повинно взагалі підніматися, адже українська мова настільки милозвучна і багата, що неможливо її соромитись і цуратись «Бринить-співає наша мова, чарує, тішить і п'янить» (Олександр Олесь) – це як вишиванка мальовнича і яскрава, коли її одягаєш одразу сонце світить.

Змінити психологію думки людини – це складний і довготривалий процес, проте він має хід розвитку інтроформаційного (несилового) впливу, що включає в себе: виховання, опрацювання, навчання та психологічне маніпулювання [7].

Аналіз останніх досліджень показав, що стурбованістю мовного питання і проблемами націоналізму займалися багато відомих українських та зарубіжних письменників-патріотів, таких як: Іван Огієнко, Ліна Костенко, Максим Рильський, Олесь Гончар, М. Гоголь, Т. Шевченко, І. Нечуй-Левицький, П. Куліш, В. Голобородько, М. Шумило, Іван Заєць, І. Срезневський, Франсуа Вольтер, Ян Нецислав Бодуен де Куртене, Карл Маркс, Нурмагомед Гаджихмедов, Е. Челебі та інші. Практично кожен український письменник-поет і уся свідомо інтелігенція проводили велику літературну боротьбу за мову, за яку страждали та якою важкою ціною життя їм вдавалося виборювати.

Метою статті є розкриття когнітивно-психологічного механізму розвитку мовної національної свідомості (інтроформаційними методами), показати важливість і необхідність кожного громадянина боротися за свою одну єдину державну мову як національну самоідентичність.

Виклад основного матеріалу. Мова є основним фундаментом нації, могутністю держави, політичною силою народу. Без мови не може існувати народ. Викреслити й знищити мову – це справді здавалося б легко, але викреслити україномовних свідомих громадян, які творили, розвивали й будували державу, й поклали свої голови – це не так легко, це свідчить історія великого борця за Україну – Тараса Шевченка, його життя та праці. Сьогодні ведеться політика про двомовність задля збереження східної частини України. Чи це допоможе державі об'єднатись в одну територіальну цілісність і чи не призведе до ворожнечі та конфліктності у народі? Піддавшись такій політиці ми просто отримаємо гарне «дякую» від Росії. Цього ж російська держава і прагне – розколоти українську державу: спочатку отримати половину з того, а потім усю землю і правити як імперією.

Україна повинна мати своє «Я» – це мова, культура, земля і народ, щоб забезпечити свою національну ідентифікацію. Завдяки мові ми визначаємо в яку країну ми приїхали. Від мови залежить форма етикету, толерантності, вихованості, літературної привабливості як створення та налагодження контакту. Суспільство України необхідно виховувати в національному руслі [7] методами інтроформаційної взаємодії, що допоможе на психологічному рівні змінити свідомість кожного українця в питаннях державної мовної національної самоідентифікації (див. Рис. 1).

Інтроформаційна взаємодія за національну сомоідентичність

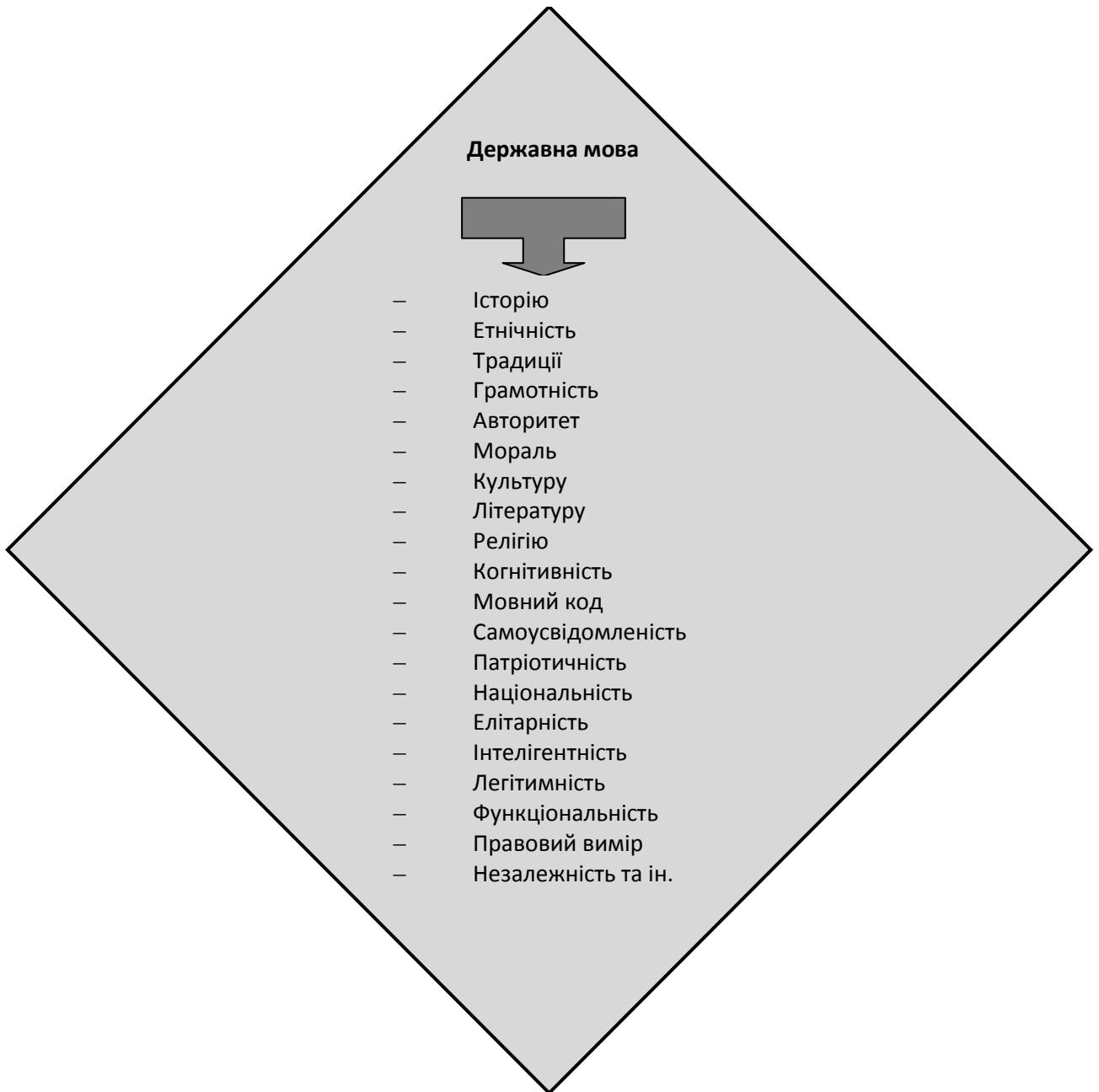

Рис. 1 Важливі складові української державної мови як національної ідентифікації громадянина

Мова відтворює свою самобутність, має свою історично-хронологічну давність, продовжує український рід і йде на подальший розвиток розуму, мовлення, духовного і морального, усвідомлює почуття власності, гордості, темпераменту та характеру тощо. Мова забезпечує настрій, любов, свободу на своїй землі. Мова – це держава, нема мови – нема держави та нації. Мова – це витвір, що розвивається в науці, літературі, історії, політиці, культурі, музиці, мистецтві і т.д., у чинниках – віри, моралі, любові, інтелекту тощо.

У міжкультурному спілкуванні ми пізнаємо національну ідентичність [3], її контактну складову (вербально-невербальну поведінку, манери спілкування, знакову та звукові системи), психологію мислення [4]. Комунікативне значення мови включає в себе баланс та рівновагу в спілкуванні. Мова несе вербальну і невербальну культуру, яка створює імідж нації. Мова впливає на свідомість як психологічне явище, оскільки без своєї рідної української мови важко людині себе ідентифікувати.

Щоб мова була основою держави необхідно застосовувати державні програми для суспільства, щоб включали в себе когнітивно- (пізнавальний) психологічний підхід до її вивчення, усвідомлення, розуміння, відчуття і подальшого національного літературного розвитку. Але тільки через спілкування (формальне чи неформальне, письмове чи усне) ми можемо розвивати мовлення, вдосконалювати і будувати стратегію. Доцільно було б подати у цю програму – інформаційну рекламу [2], яка забезпечить мовний імідж серед суспільства, а це знешкодить мовний бар'єр і розширить україномовну комунікацію. Мова в засобах масових комунікацій (ЗМК) повинна підтримувати виключно одну державну українську мову, жодних двомовностей, бо це має вигляд пародії, як насміх над державною українською. Мовна політика повинна зараз запрацювати як основоположна і найважливіша, яка зрушить свідомість громадськості.

Українець повинен почувати себе не чужинцем на своїй землі, а навпаки – гордо і вільно спілкуватися, розуміти і знати, що він є громадянином України. Відомий німецький філософ Карл Маркс сказав, що «Чужою мовою розмовляє у державі або гість, або найманець, або окупант, який нав'язує їй свою мову» [1; 10]. Історія України завжди мала проблему знущань над мовою, її ліквідації, проте й надалі вона в постійній боротьбі. Фактично боротьбу за рідну мову виграли такі відомі письменники, як: Тарас Шевченко, Іван Франко, Пантелеймон Куліш, Микола Хвильовий, які її справді вистраждали. Сьогодні страждають молоді хлопці, воюючи і покладаючи своє життя за державу, не можна не звертати на це уваги та зволікати, треба діяти в руслі українізації та націоналізації. Важливим аспектом зміни мислення та свідомості – це виховувати українське суспільство методами інтроформації (несилової дії), що допоможе молодому поколінню усвідомлювати значимість та необхідність захоплюватись своєю мовою, її любити і комунікативно вдосконалювати, розвивати морально-духовну інтелігенцію, обмежувати вульгарщину, адже держава завжди тримається на свідомій українській інтелігенції. Необхідно підтримувати, згадувати, наголошувати на вітчизняних і сучасних українських-патріотах, щоб болюче у серцях відчувати сутність національної державності.

Доцільно у державну програму запровадити:

- соціальну профілактику щодо попередження аморальної поведінки та нецензурної комунікації;
- соціальну реабілітацію та психологічні терапевтичні методи допомоги людям зі Сходу;

- психокорекційні терапевтичні методи адаптації до сучасних умов;
- внести корегувальні психолого-педагогічні програми підтримки щодо розвитку та відродження національної культури та мислення [9].

Сьогодні повинні запрацювати усі комунікаційні канали в руслі українізації з ключовим інформаційним повідомленням чи гаслом про мову, історію та культуру держави, українські традиції, музику тощо (див. Рис.2).

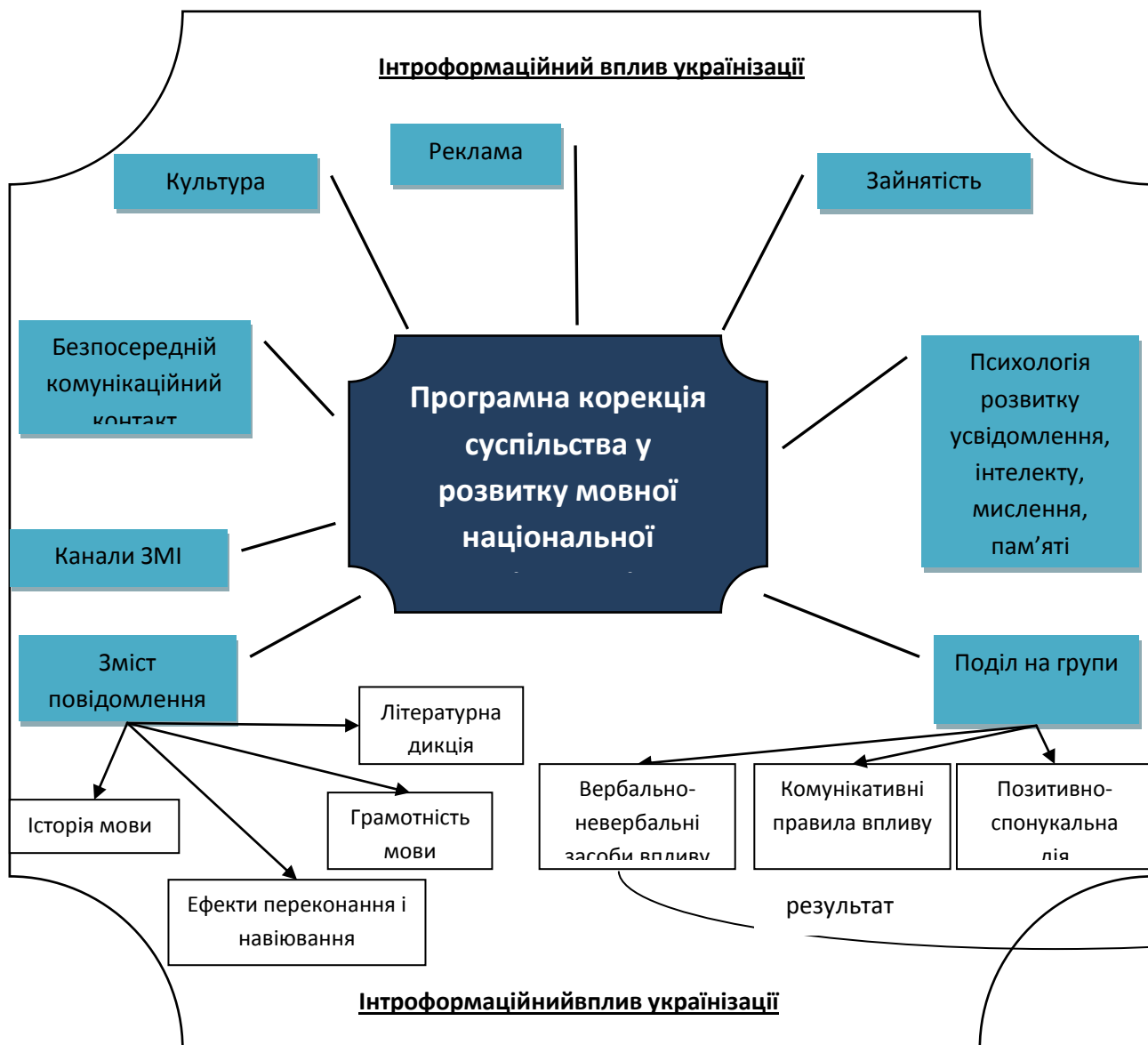

Рис. 2 Програмна корекція суспільства у розвитку мовної національної свідомості інтроформаційним впливом

Суспільство корегується завдяки інтроформаційним методам впливу [5;6], що включають в себе: аспекти культури, рекламу, канали ЗМІ (засоби масової інформації), зайнятість людей, психологія розвитку інтелекту, зміст повідомлення (історія мови, її грамотність, літературна дикція, ефекти переконання і навіювання), поділ на групи (вербально-невербальні засоби

впливу, комунікативні правила впливу, позитивно-спонукальна дія та ін.) досягнувши позитивний результат. Найважливішим і швидким комунікативним інструментом впливу на людину є реклама, яка є маркетинговим середовищем [4] інформаційного когнітивно-психологічного продукту.

Сьогодні ринкова аудиторія повинна почути і відчувати сутність та значимість мови як колорит національного і свідомого у течії психолого-інформаційної українізації, тільки тоді зміниться мислення кожного українця.

Завдяки комунікативним когнітивно-психологічним методам ми можемо досягти позитивного ефективного результату, не використовуючи насильницького силового методу.

Висновки. Національна мова якоснова ідентифікації особистості українця має психологічне підґрунтя розуміння свого власного «Я», оскільки мова дає розвиток держави у всіх галузях. Для того, щоб зберегти мову необхідно нею жити та мислити, постійно перебувати у пошуку її пізнання, а для цього варто запровадити когнітивно-психологічний механізм розвитку мовної національної свідомості (інтроформаційними методами), що буде корегувати усю молодь і суспільство держави в цілому. Запровадивши програму корегування суспільства в розвитку мовної національної свідомості – це допоможе інтроформаційними методами впливу українізувати кожного громадянина України опинившись на течії інтелектуального перспективного розвитку.

Отже, якщо впровадити усі аспекти програмного корегування суспільства впливами українізації, націоналізації та патріотизму, тільки тоді, ми зможемо досягнути поширення високого регіонального мовного розвитку у свідомості кожного українця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вислови про мову (до Дня української писемності та мови). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovokalinove.blogspot.com/2010/11/blog-post.html>. – Назва з екрана.
2. Гапон, Н. Соціальна психологія: Навчальний посібник [Текст]/ Н. Гапон. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка, 2008. – 366 с.
3. Касьянов, Г. Теорії нації та націоналізму [Текст] / Г. Касьянов. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
4. Орбан-Лембрик, Л.Е. Психологія професійної комунікації: Навчальний посібник [Текст] / Л.Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці: Книги–XXI, 2010. – 528 с.
5. Рак, О.Ю. Інтелектуально-конфліктний мотив уваги як психологічне явище вищого рівня комунікативного спілкування у процесі соціалізації [Текст] / О.Ю. Рак // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка. – К.-Алчевськ: ДонДТУ – 2014. – Том 1. – Вип. 40. – С. 170-174.
6. Рак О.Ю. Культурний феномен етичної соціалізації та інтроформаційної взаємодії у політичному середовищі [Текст] / О.Ю. Рак // Вісник Одеського національного

- університету. Серія: Соціологія і політичні науки. – Одеса, 2013. – Т. 18. – Вип. 2 (18). – Ч.3. – С. 80-87.
7. Рак, О.Ю. Патріотизм і націоналізм – дві невід’ємні складові політики (інтроформаційний підхід) [Текст] / О.Ю. Рак // Політологічні записки: Збірник наукових праць. — Луганськ, 2013. – Вип.1 (7). — С. 126–134.
 8. Сміт, Е. Національна ідентичність [Текст] / Е. Сміт. – К.: Основи, 1994. – 223 с.
 9. Тюптя, Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика: Навчальний посібник [Текст] / Л.Т. Тюптя, І.Б. Іванова. – 2-е вид., перероб і доп. – К.: Знання, 2008. – 574 с.
 10. Цитати українських письменників про мову. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tsitaty.blogspot.com/2010/11/blog-post_28.html. Назва з екрана.

В статье рассмотрены вопросы и проблемы во психологии сознания общества, а также показано когнитивно-психологический механизм развития языковой национальной сознание методами интроформации.

Предложены важные составляющие украинского государственного языка в национальной идентификации гражданина, которые помогут изменить сознание общества.

Автором изображена схема как альтернативу программной коррекции общества в развитии языковой национальной сознание интроформационным влиянием как явление украинизации.

Ключевые слова: когнитивно-психологический механизм развития, речь, речевая национальное сознание, интроформаційний метод, самоідентифікація, терм-історическе видение,соціальна профілактика, соціальна реабілітація.

The questions and problems in the psychology of language consciousness of society, and shows cognitive-psychological mechanism of linguistic methods introformatsion national consciousness.

A significant part of the Ukrainian state language in national citizen identification that will help change the consciousness of society.

The author is a diagram of an alternative program correction society in the development of national consciousness introformatsion linguistic influence as something Ukrainianization.

Keywords: cognitive and psychological development mechanism, speech, language national consciousness, introformatsion method identification, term-historical vision, social prevention, rehabilitation.

УДК 811.161.2'373.611

Смєнова Л.В.

ДЕРИВАЦІЙНІ ДІСЛІВНІ НЕОЛОГІЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ